

**NOWICKI
& PARTNERZY**
ADWOKACI I RADCOWIE PRAWNI

Wrocław, dnia 27 lipca 2021 r.

ODPIS

Trybunał Konstytucyjny

al. Jana Chrystiana Szucha 12A
00-918 Warszawa

Skarżący: **H** sp. z o. o. z siedzibą w **W**

reprezentowana przez adwokata Artura Nowickiego,
z Kancelarii Adwokackiej we Wrocławiu,
pl. Wolności 11 lok. 305, 50-071 Wrocław

Iustus preces ex necessitate esse audiendas²

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w zw. z art. 46 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w imieniu mojego Mocodawcy - pełnomocnictwo szczególne w załączeniu - wnoszę do Trybunału Konstytucyjnego skargę konstytucyjną od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w W z czerwca

¹ Na podstawie art. 20 ust. 4 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. prawo przedsiębiorców do celów identyfikacyjnych podaje się wyłącznie firmę przedsiębiorcy oraz numer identyfikacji podatkowej.

² Słusznych skarg należy obligatoryjnie wysłuchiwać.

2020 r., sygn. akt

w sprawie zgodności z Konstytucją art. 127 ust. 3 zd.

1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. prawo upadłościowe.

Prawomocne postanowienie zostało doręczone Skarżącemu w dniu 21 kwietnia 2021r.

Wnoszę:

- I. na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. w zw. z art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym o uznanie art. 127 ust. 3 zd. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. prawo upadłościowe³ w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 15 maja 2015 r. prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. z 2015 r., poz. 978) za niezgodny z art. 64 ust. 1 i 3 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. przez uznanie normy prawnej, zgodnie z którą zabezpieczenie i zapłata długu niewymagalnego dokonane przez upadłego w ciągu sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest bezskuteczne z mocy ustawy za niezgodny z konstytucyjną ochroną prawa własności z powodu niespełniania przez ten przepis zasady proporcjonalności wymaganej przy ograniczaniu konstytucyjnych wolności i praw.
- II. Na podstawie art. 55 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym o przyznanie kosztów według norm przepisanych.
- III. Na podstawie art. 80 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym o nieujawnianie danych skarżącego w przypadkach określonych w art. 61 ust. 4 tej ustawy.

UZASADNIENIE

Treść uzasadnienia została podzielona na sześć punktów. Schemat podziału odpowiada art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Przy każdym punkcie przytoczone jest brzmienie odpowiedniego przepisu prawa.

- 1. określenie kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie*

³ Dalej: PrUpad

o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją.

Skarżący domaga się uznania art. 127 ust. 3 zd. 1 PrUpad za niezgodny z przywołanymi we wstępie przepisami Konstytucji RP. Kwestionowany przepis obowiązuje w następującym brzmieniu: „Bezskuteczne są również zabezpieczenie i zapłata długu niewymagalnego dokonane przez upadłego w ciągu sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości”. Strona skarżąca już na wstępie pragnie zauważyć, że wśród praktyków pojęcia normy prawnej jak i przepisu prawa nierzadko są traktowane jako synonimy. Natomiast zgodnie z utrwalonymi w polskiej nauce prawa poglądami przepis prawa to elementarna jednostka systematyzacyjna danego tekstu prawnego a norma prawna to zrekonstruowana z tekstu prawnego dyrektywa postępowania⁴. Niekonstytucyjnym przepisem, z którego wyciąga się niekonstytucyjną normę prawną jest zdanie 1 ustępu 3 art. 127 PrUpad. Natomiast drugie zdanie art. 127 ust. 3 PrUpad ma następujące brzmienie: „Jednak ten, kto otrzymał zapłatę lub zabezpieczenie, może w drodze powództwa lub zarzutu żądać uznania tych czynności za skuteczne, jeżeli w czasie ich dokonania nie wiedział o istnieniu podstawy do ogłoszenia upadłości”. Cała jednostka redakcyjna, a więc art. 127 składa się z 4 ustępów, które regulują tzw. bezskuteczność względną *ex lege* opisywanych w nich czynności prawnych.

Skarżony przepis – art. 127 ust. 3 zd. 1 PrUpad od chwili jego uchwalenia przeszedł jedną istotną zmianę⁵. W pierwotnym tekście miał on następujące brzmienie: bezskuteczne są również zabezpieczenie i zapłata długu niewymagalnego, dokonane przez upadłego w terminie **dwóch miesięcy** przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości⁶. Zmiana nastąpiła w 2015 r. wraz z przyjęciem ustawy prawo restrukturyzacyjne i wyodrębnieniem prawa upadłościowego jako samodzielnego aktu. Prawodawca rozszerzył czas z dwóch do sześciu miesięcy, w którym dokonanie zabezpieczenia bądź zapłata długu niewymagalnego będzie skutkować bezskutecznością takiej czynności z mocy prawa. „Bezskuteczne są również zabezpieczenie i zapłata długu niewymagalnego dokonane przez upadłego w ciągu **sześciu miesięcy** przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Jednak ten, kto otrzymał zapłatę lub zabezpieczenie, może w drodze powództwa lub zarzutu żądać uznania tych

⁴ L. Morawski, *Wstęp do prawoznawstwa*, wydanie XV, Toruń 2014, s. 51. Podobnie: S. Kaźmierczyk, Z. Pulka, *Wstęp do prawoznawstwa*, Wrocław 2001, s. 69. Przepis prawny uznawany jest za zdanie w sensie gramatycznym znajdujące się w akcie prawnym. L. Morawski, *Ibidem*.

⁵ Zdanie drugie art. 127 ust. 3 PrUpad nie zostało zmienione od czasu uchwalenia pierwszego tekstu ustawy.

⁶ Dz. U. z 2003 r., nr 60, poz. 535 – ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. prawo upadłościowe i naprawcze.

czynności za skuteczne, jeżeli w czasie ich dokonania nie wiedział o istnieniu podstawy do ogłoszenia upadłości”⁷. Do dnia dzisiejszego przepis ten nie uległ już zmianie.

Zaskarżany przepis znajduje się w części I, tytule I, dziale III⁸ ustawy regulującym bezskuteczność różnych czynności prawnych podejmowanych przez upadłego oraz możliwość ich zaskarżania. Wspólnym celem tych przepisów jest ochrona wierzycieli upadłościowych, których straty byłyby niewątpliwie większe, gdyby nie istniała swoista dla prawa upadłościowego sankcja w postaci bezskuteczności czynności prawnych dłużnika podejmowanych przed ogłoszeniem upadłości. Przepisy prawa upadłościowego przewidują dwa rodzaje bezskuteczności czynności prawnych: bezskuteczność z mocy samego prawa (art. 127 i 128 PrUpad) i bezskuteczność wynikającą z konstytutywnego orzeczenia sądu (art. 129, 130 i 131 PrUpad)⁹. Ogólnie rzecz ujmując w systemie polskiego prawa cywilnego i powiązanego z nim prawa upadłościowego przyjęto, że właściwą sankcją wobec czynności dokonanych przez upadłego przed ogłoszeniem jego upadłości z pokrzywdzeniem wierzycieli jest instytucja bezskuteczności względnej. Korzystanie z niej chroni prawa pozostałych uczestników obrotu. Skutkiem zastosowania sankcji bezskuteczności względnej jest uznanie, że czynność prawna dłużnika dokonana ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, która czyni wierzycelność niemożliwą do zaspokojenia wskutek nielejalnych postępowań dłużnika, pozostaje ważna, ale nie wywołuje zamierzonych skutków pomiędzy wierzycielem a osobą trzecią, która z czynności odniosła korzyść¹⁰.

Specjaliści z tej gałęzi prawa wskazują, że obowiązujące rozwiązanie oparte jest na doświadczeniu życiowym, bowiem praktyka uczy, że dłużnicy – wobec grożącej im upadłości – niejednokrotnie podejmują czynności dla wyzbycia się swojego majątku i nie zaspokajają wierzycieli w równym stopniu. W konsekwencji okazuje się, że niektóre czynności upadłego mogą prowadzić do uprzywilejowania niektórych uczestników obrotu. Prawo upadłościowe przyjmuje konstrukcję korygowania *ex post* niektórych czynności dłużnika w przypadku ogłoszenia jego upadłości. Niektóre czynności dłużnika – gdyby nie ogłoszenie upadłości –

⁷ Dz. U. z 2015 r., poz. 978 – ustawa z dnia 15 maja 2015 r. prawo restrukturyzacyjne.

⁸ Tytuł tej jednostki redakcyjnej to: Bezskuteczność i zaskarżanie czynności upadłego.

⁹ A. Lubicz-Posochowska, *Bezskuteczność czynności prawnych na podstawie ustawy – Prawo upadłości wie*, /w:/ „Restrukturyzacja przedsiębiorcy i jego przedsiębiorstwa” (red.) M. Kuźnik, A. Witosz, Warszawa 2018, Legalis.

¹⁰ W. Popiołek, *Kodeks cywilny. Komentarz do artykułów 450—1088*, t. 2, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2009, s. 240 i 241 za P. Gil, *Zaskarżenie przed sędzią-komisarzem czynności prawnych upadłego dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli masy upadłości – bezskuteczność względna – część II*, /w:/ „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2016/11, Legalis.

„Ustawodawca posługuje się konstrukcją bezskuteczności względnej, gdy z jakichś szczególnych powodów chce zapobiec temu, aby skądinąd niewadliwa czynność prawna nie uniemożliwiała wykonywanie jakiejś innej osoby, nieuczestniczącej w owej czynności prawnej”. Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, 12 wydanie, Warszawa 2013, s. 349.

mogłyby być dalej skuteczne. Konstrukcja bezskuteczności czynności upadłego jest jednym z instrumentów służących polepszeniu sytuacji ogółu wierzycieli wskutek ogłoszenia upadłości ich dłużnika¹¹.

Również orzecznictwo z postępowań upadłościowych wskazuje, że w okresie poprzedzającym ogłoszenie upadłości dłużnicy skłonni są dokonywać takich rozporządzeń swoim majątkiem, które mają za cel bądź to usunięcie składników majątkowych z ewentualnego postępowania, bądź też dostarczenie wybranym wierzycielom czy osobom trzecim specjalnych korzyści kosztem ogółu wierzycieli. Ustawa stara się przeciwdziałać takim praktykom ustalając katalog czynności, które dokonane w określonym czasie przed upadłością, czy to z uwagi na osobę, z którą dokonywana jest czynność, czy z uwagi na treść czynności, traktowane są jako bezskuteczne w stosunku do masy upadłości. Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 17.6.2015 r.¹² wskazuje, że art. 127 PrUpad powinien być interpretowany tak, by zważywszy na jego funkcję i cel służył ochronie masy upadłości i interesów wierzycieli przed skutkami czynności prawnych dłużnika polegających na obciążeniu jego majątku, który w nieodległym czasie stał się masą upadłości. Ma zapobiegać też sytuacjom, by nie dostarczać wybranym wierzycielom czy osobom trzecim specjalnych korzyści kosztem ogółu wierzycieli.

Powołując się dalej na orzecznictwo należy zauważyć, że celem art. 127 PrUpad jak i dalszych przepisów z tego działu jest ochrona ogółu wierzycieli przed uszczupleniem masy upadłości, a więc przed działaniami upadłego polegającymi na nieuzasadnionym, wybiórczym spłacaniem niektórych wierzycieli przed ogłoszeniem upadłości i ma dotyczyć wszystkich wierzycieli, którzy uzyskują przysporzenie majątkowe (zapłatę długu) przed terminem jego wymagalności. W orzecznictwie Sądu Najwyższego silnie eksponuje się konieczność oceny analizowanej normy z perspektywy celu postępowania upadłościowego i jego funkcji ochronnej względem ogółu wierzycieli, zapewniającego im jednakowe potraktowanie w takich samych okolicznościach. W konsekwencji za spłatę niewymagalnego świadczenia pieniężnego bezskuteczną z mocy prawa wobec masy upadłości należy uznawać wszystkie czynności równoznaczne z zapłatą i prowadzące do umorzenia zobowiązania¹³.

Warto zwrócić uwagę na różnice między rozwiązaniem przyjętym w PrUpad, a tym obowiązującym w kodeksie cywilnym, dotyczącym ochrony wierzyciela w razie

¹¹ R. Adamus, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2021, Legalis.

¹² I ACa 167/15.

¹³ Wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN 1327/00, OSNC 2002, nr 11, poz. 134, z dnia 20 marca 2002 r., V CKN 888/00, OSNC 2003, nr 3, poz. 39, z dnia 27 września 2013 r., I CSK 690/12, OSNC 2014, nr 6, poz. 65.

niewypłacalności dłużnika. W przypadku PrUpad nie jest wymagane, częstokroć bardzo utrudnione wykazanie, że czynność została zdziałana z pokrzywdzeniem wierzycieli (art. 527 kc w zw. z art. 131 PrUpad). Bezskuteczność czynności upadłego określona w art. 127 PrUpad powstaje z mocy samego prawa jako skutek ogłoszenia upadłości dłużnika, a więc bez potrzeby ich zaskarżania; ewentualny wyrok sądu stwierdzający tę bezskuteczność ma charakter deklaratoryjny¹⁴.

Ochrona wierzytelności upadłościowych na podstawie art. 127 PrUpad odbywa się z wykorzystaniem sankcji bezskuteczności względnej, ale występującej w tym przypadku z mocy prawa. Celem przyjętych rozwiązań prawnych jest zaspokojenie roszczeń wierzycieli. Przepis ten realizuje zatem funkcję windykacyjną. „Uzyskanie orzeczeń o uznaniu czynności za bezskuteczne albo orzeczeń o stwierdzeniu bezskuteczności względnej *ipso iure* otwiera przed wierzycielami możliwość uzyskania zaspokojenia. Należy jednak podkreślić, że ani przewidziane w prawie upadłościowym prawo zaskarżenia, ani bezskuteczność z mocy prawa, ani ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika (skarga pauliańska) nie prowadzą bezpośrednio do zaspokojenia roszczeń. Uzyskanie orzeczeń dotyczących bezskuteczności czynności prawnej dłużnika jedynie umożliwia prowadzenie egzekucji na dalszym etapie, i to po spełnieniu dodatkowych wymogów, np. polegających na dysponowaniu tytułem wykonawczym przeciwko dłużnikowi pauliańskiemu albo dysponowaniu tytułem wykonawczym wydanym w trybie art. 134 ust. 1 i 1a p.u.”¹⁵.

Dyspozycja art. 127 ust. 3 PrUpad obejmuje sankcją bezskuteczności względnej następujące zachowania przyszłego upadłego: zabezpieczenie i zapłatę długu niewymagalnego, jeśli zostały one dokonane w ciągu sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Innymi słowy każda z tych czynności dokonana przez dłużnika w ramach czasowych podanych w hipotezie normy jest bezskuteczna. M. Gutowski w następujący sposób charakteryzuje ten rodzaj wadliwości czynności prawnej: „Charakterystyczne dla bezskuteczności *ex lege* wyłączenie reguł konsekwencyjnych determinowane jest celami postępowania upadłościowego, a mianowicie potrzebą zablokowania rozporządzeń przedmiotami majątkowymi, które będą konstytuowały masę upadłości. Stąd też łagodniejsza sankcja”¹⁶.

¹⁴ P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, wyd. 6, Warszawa 2020, Legalis. Tak również SN w wyroku z 3.10.2017 r., IV CSK 184/07, OSNC 2008, Nr 12, poz. 142.

¹⁵ P. Gil, *Zaskarżenie przed sędzią-komisarzem czynności prawnych upadłego dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli masy upadłości – bezskuteczność względna – część II*, /w:/ „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2016/11, Legalis. Tak samo: G. Kamiński, *Bezskuteczność umowy sprzedaży względem masy upadłości*, /w:/ Legalis – opracowanie: V CSK 511/18, 25.03.2021.

¹⁶ M. Gutowski, *Bezskuteczność czynności prawnej*, wydanie 2, Warszawa 2017, Legalis.

Należy zwrócić uwagę, że celem skarżonego przepisu jest umożliwienie wierzycielom upadłego zaspokojenie swoich wierzytelności w jak największym stopniu. W żaden sposób skarżona regulacja nie odnosi się do prawa własności podmiotów zawierających umowy z przyszłym upadłym. Jest wręcz odwrotnie, gdyż penalizuje ich w ten sposób, że to z ich majątków ma faktycznie nastąpić zaspokojenie wierzycieli ich dawnego kontrahenta. Ustawodawca tworząc powyższą regulację naruszył konstytucyjne prawo ochrony majątkowej podmiotów przez wprowadzenie swoistego domniemania bezskuteczności każdej czynności prawnej opisanej jako zabezpieczenie długu lub spłata niewymagalnego długu. które to czynności prawne są bezskuteczne *ex lege*¹⁷. Trudno uznać, że przyznane przez ustawodawcę w kolejnym zdaniu art. 127 ust. 3 PrUpad pokrzywdzonemu wierzycielowi prawa podmiotowe w postaci powództwa albo zarzutu równoważą dokonane naruszenie, ponieważ uzależniają ich skuteczność od udowodnienia trudnego faktu w postaci braku wiedzy¹⁸ po stronie beneficjenta o istnieniu podstaw do ogłoszenia upadłości¹⁹.

2. *wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego, i w jaki sposób - zdaniem skarżącego - zostały naruszone.*

W skarżonej sprawie konstytucyjny wzorzec ma charakter złożony. Wynika on z komplementarności regulacji dotyczącej ochrony prawa własności, przesłanek jej ograniczenia oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP regulującego w sposób ogólny warunki, jakim muszą odpowiadać ograniczenia konstytucyjnych wolności i praw.

W pierwszej kolejności skarżący powołuje art. 64 Konstytucji RP, który stanowi, że: „ust. 1) Każdy ma prawo do własności i innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia; ust. 2) Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej; ust. 3) Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności”. Podkreślić należy w tym miejscu, że własność jest szeroko uregulowana w polskiej ustawie ustaw, bowiem jeszcze w art. 20, 21, 165 i 218, co czyni ją niewątpliwie jedną z podstawowych zasad ustrojowych²⁰.

¹⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 V 2015 r., VI ACa 827/14.

¹⁸ Błędnie ocenił ten przepis SN w wyroku z dnia 22 III 2007 r., III CSK 405/06 - *Communis error facit ius* (powszechny błąd tworzy prawo).

¹⁹ Szerzej na ten temat w punkcie 3 skargi.

Wyrok SN z dnia 4 II 2010 r., IV CSK 328/09.

²⁰ M. Filipiak, *Actio pauliana a ochrona prawa własności na gruncie prawa upadłościowego praz Konstytucji RP*, /w:/ „Konstytucyjne prawo własności – sposoby naruszenia i środki ochrony. Constitutional right to property –

Art. 64 usytuowany jest w rozdziale II Konstytucji RP, w części poświęconej wolnościom i prawom ekonomicznym, socjalnym i kulturalnym. Z uwagi na przyjętą redakcję tego przepisu nie ulega najmniejszym wątpliwościom, że własność prywatna na gruncie ustawy zasadniczej obejmuje własność osób fizycznych oraz osób prawnych prawa prywatnego²¹. Konstytucyjna regulacja prawa własności wskazuje, że jest ono publicznym prawem podmiotowym. „Z konstytucji wynika prawo do wolności majątkowej, mającej charakter publicznego prawa podmiotowego i rozumiane jako prawo jednostki do pozyskiwania i korzystania z dóbr świata zewnętrznego mających wartość ekonomiczną, do zatrzymywania ich dla siebie albo dysponowania na rzecz innych, a także do pozostawiania swoim następcom, zgodnie ze swoją wolą i własnym interesem”²². Brzmienie przepisu nakazuje zaś ustawodawcy zwykłemu uznanie ochrony własności i innych praw majątkowych za element obiektywnego porządku prawnego, z czego wynika obowiązek organów władzy publicznej do ustanowienia dokładnych reguł prawnie instytucjonalnych funkcjonowania stosunków majątkowych. Szczególnym elementem tej infrastruktury mają zaś być przepisy i instytucje służące ochronie omawianych praw²³.

Konstytucja nie definiuje ani pojęcia, ani zakresu prawa własności, co sugeruje nawiązania do cywilistycznego ich rozumienia”²⁴, choć oczywistym jest, że pojęcia konstytucyjne mają charakter autonomiczny i nie mogą być utożsamiane z pojęciami funkcjonującymi w szczegółowych gałęziach prawa. Ponadto, przy ustalaniu treści terminów konstytucyjnych nie można też przyjmować założenia, że odpowiadają one identycznie brzmiącym terminom przyjętym w ustawodawstwie zwykłym²⁵. To jednak trzeba zwrócić uwagę, że TK w tym zakresie odwołuje się do cywilistycznego rozumienia prawa własności, podkreślając cały czas, że prawo własności jest konstytucyjnie gwarantowaną wolnością nabywania mienia, jego zachowania oraz dysponowania nim²⁶.

methods of violation and means of protection”, (red.) B. Stępień-Zalucka, Warszawa 2021, Legalis. Podobnie: S. Jarosz-Zukowska, *Konstytucyjna zasada ochrony własności*, Kraków 2003, s. 32.

²¹ Wyroki TK z 2.06.2003, SK 34/01; z 8 VI 1999 r., SK 12/98; z 29 V 2001 r., K 5/01. Podobnie L. Garlicki: „Zakres podmiotowy art. 64 został ujęty w sposób uniwersalny, bo gwarancję wolności majątkowej przyznano każdemu. Konstytucyjne określenie każdy obejmuje też osoby prawne prawa prywatnego. Nie wywołuje to sporu w orzecznictwie TK” L. Garlicki, *Art. 64 Konstytucji RP*, /w:/ „Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom III”, Warszawa 2003, s. 12.

²² B. Banaszkiwicz, *Konstytucyjne prawo do własności*, /w:/ „Konstytucyjne podstawy systemu prawa” (red.) M. Wyrzykowski, Warszawa 2001, s. 31. Podobnie TK w wyroku z 31 I 2001 r., P 4/99.

²³ L. Garlicki, *Art. 64 Konstytucji RP ...*, s. 6.

²⁴ L. Garlicki, *Art. 64 Konstytucji RP ...*, s. 7.

²⁵ Wyrok TK z 23 II 2010 r., P 20/09.

²⁶ Wyroki TK z 31 I 2001, P 4/99, z 30 X 2001 r., K 33/00.

Istotę prawa własności wyraża art. 140 kodeksu cywilnego. Przepis ten ujmuje definicję prawa własności w dwóch aspektach: pozytywnym i negatywnym. Przez stronę pozytywną rozumie się uprawnienia, jakie składają się na prawo własności jako prawo podmiotowe, natomiast strona negatywna własności oznacza możliwość wyłączenia przez właściciela ingerencji innych osób w sferę jego prawa. Definicja prawa własności, polegająca na wyczerpującym wyliczeniu uprawnień właściciela, nie jest możliwa. Kodeks cywilny jako uprawnienia podstawowe wymienia uprawnienie do korzystania z rzeczy i do rozporządzania rzeczą. Do atrybutu korzystania z rzeczy tradycyjnie zaliczamy uprawnienia do posiadania rzeczy, do używania rzeczy, do pobierania pożytków i innych przychodów z rzeczy, do dyspozycji faktycznych. Rozporządzanie rzeczą oznacza natomiast możliwość wyzbycia się własności oraz uprawnienie do obciążenia rzeczy. Atrybuty korzystania z rzeczy i rozporządzania rzeczą stanowią tylko zasadniczy trzon prawa własności, nie wyczerpują jego zakresu. Nawet przeto, jeżeli właściciel byłby w konkretnym wypadku ich pozbawiony, jeszcze pewien zakres uprawnień by mu pozostał²⁷.

Strona skarżąca pragnie podkreślić, że o ile pieniądze na gruncie prawa cywilnego mają złożoną strukturę, ponieważ występują w obrocie jako środek zapłaty. Co raz częściej też przyjmują postać zdematerializowaną z uwagi na upowszechnianie się bezgotówkowych form płatności, to cały czas aktualne pozostaje tradycyjne postrzeganie pieniądza jako rzeczy, a więc przedmiotu prawa własności – własność pieniędzy²⁸.

Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu z 20 kwietnia 1993 r., sygn. P 6/92 zgodził się, iż prawo własności traktowane jest w naszym systemie prawnym jako prawo podmiotowe o najszerszej treści i w porównaniu z innymi prawami - jako prawo najsilniejsze w stosunku do rzeczy. Zarazem wszak nie jest prawem absolutnym (*ius infinitum*), a więc prawem niczym w swojej treści nie ograniczonym. Przeciwnie - do istoty tego prawa należą - z jednej strony swoboda korzystania z rzeczy własnej (pobierania z niej pożytków i rozporządzania rzeczą własną - art. 140 kc), z drugiej zaś strony pewne ograniczenia tej swobody, stanowiące swoistą granicę istoty prawa własności, a w konsekwencji - także granicę ochrony tego prawa. Trybunał Konstytucyjny uznał, że pojmowanie prawa własności jako prawa absolutnego do rzeczy prowadziłoby w wielu wypadkach do naruszenia praw innych podmiotów. Mogłoby obrócić się także przeciwko samym właścicielom rzeczy. Stąd też sprawa pewnych ograniczeń

²⁷ J. Ignatowicz, *Prawo rzeczowe*, Warszawa 1997, s. 76.

²⁸ E. Gniewek /w:/ „Zarys prawa cywilnego”, (red.) E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2014, s. 106. Podobnie Z. Radwański, A. Olejniczak, *op. cit.*, s. 125.

w korzystaniu z rzeczy własnej zyskała aprobatę w nauce prawa oraz znalazła odzwierciedlenie w przepisach prawa, w tym w przepisach ustawy zasadniczej.

Granice swobody korzystania z rzeczy własnej oraz zakres ochrony prawa własności stanowią swoiste ograniczenia właściciela w wykonywaniu tego prawa. Wynikają one, jak wskazano, z przepisów ustawy zasadniczej oraz z ustaw zwykłych. Jednakże mówiąc o tym, że własność nie jest *ius infinitum* i że przepisy prawa wyznaczają granice własności nie można popadać w drugą skrajność i twierdzić, że wobec tego wszelkie ograniczenia ustawowe są dopuszczalne, ponieważ wyznaczają granice własności. Przepisy ustawowe nie mogą niweczyć podstawowych uprawnień składających się na treść prawa własności takich jak możliwość korzystania, pobierania pożytków, bezpośredniego lub pośredniego eksploatowania przedmiotu własności²⁹.

Z tego wynika, że do oceny ograniczenia konstytucyjnego prawa do własności jest wymagane spojrzenie nie tylko na art. 64 ust 3, ale również na art. 31 ust 3 Konstytucji RP. Konieczność sprawdzenia czy kwestionowana regulacja spełnia warunki opisane w obu przepisach nie powinna być kwestionowana. Art. 31 ust. 3 Konstytucji RP formułuje kumulatywnie ujęte przesłanki dopuszczalności ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych praw i wolności. Są to: ustawowa forma ograniczenia, istnienie w państwie demokratycznym konieczności wprowadzenia ograniczenia, funkcjonalny związek ograniczenia z realizacją wskazanych w art. 31 ust. 3 wartości (bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny, ochrona środowiska, zdrowia i moralności publicznej, wolności i praw innych osób)³⁰ oraz zakaz naruszania istoty danego prawa lub wolności. To, że art. 64 ust. 3 Konstytucji RP odnosi się do ograniczenia tylko prawa własności i jego brzmienie jest inne niż art. 31 ust. 3 ustawy zasadniczej, nie oznacza wyłączenia zastosowania w odniesieniu do tego prawa generalnej zasady wyrażonej w ostatnim z przywołanych przepisów konstytucji. Przesądza o tym zarówno rola tego ostatniego przepisu, wyznaczona jego miejscem w systematyce rozdziału II ustawy zasadniczej ("Zasady ogólne"), jak i funkcją, którą przepis ten pełni w zakresie unormowania

²⁹ T. Dybowski, *Własność w przepisach konstytucyjnych wedle stanu obowiązywania w 1996 roku*, /w:/ „Konstytucja i gwarancje jej przestrzegania, Księga pamiątkowa ku czci prof. Janiny Zakrzewskiej” (red.) A. Jankiewicz, J. Trzciniński, Warszawa 1996, s. 321.

³⁰ „Wyliczenie w art. 31 ust. 3 wartości uzasadniających ograniczanie wolności i praw jednostki ma charakter wyczerpujący. Jeżeli więc ograniczenie danej wolności bądź prawa nie znajduje uzasadnienia w żadnej z wartości wskazanych w art. 31 ust. 3, ograniczenie takie nie może być ustanowione, chyba że szczególnie przepis konstytucyjny na to pozwala”. P. Tuleja, /w:/ „Ustrój konstytucyjny RP, (red.) R. Mojak, Lublin 2000, s. 81. Uczciwie należy przyznać mimo wszystko, że „nie można jednak zapominać, że zwroty którymi się posłużono przy formułowaniu wartości z art. 31 ust. 3 są tak ogólne, że obejmują niemal wszystkie sytuacje ograniczania wolności i praw”. L. Garlicki, *Art. 31 Konstytucji RP*, /w:/ „Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom III”, Warszawa 2003, s. 23.

praw i wolności jednostki³¹. Zgodnie z utrwalonymi poglądami TK takie rozwiązanie sprowadza się do zakresienia pewnych nieprzekraczalnych granic ingerencji państwa (przede wszystkim prawodawcy) w sferę gwarantowanych konstytucyjnie praw i wolności jednostki. Zwraca przy tym uwagę okoliczność, że określenie przesłanek ograniczania prawa własności zawarte w art. 64 ust. 3 Konstytucji nie zawiera w swojej treści wskazania wartości i dóbr, których ochrona przemawia za dopuszczalnością ingerencji w prawa właściciela. Określenie to ogranicza się wyłącznie do wskazania przesłanki formalnej (wymóg ustawy) oraz zakresienia maksymalnej granicy ingerencji (zakaz naruszania istoty prawa własności). Tym samym potraktowanie art. 64 ust. 3 jedynie jako przepisu szczególnego wyłączającego ogólną zasadę proklamowaną w art. 31 ust. 3 Konstytucji, czego konsekwencją byłoby nie uwzględnianie kryteriów wskazanych w tym artykule przy określaniu przesłanek ingerencji ustawodawcy w prawo własności, prowadziłoby do zbyt daleko idących następstw, polegających na zrelatywizowaniu ochrony prawnej, zagwarantowanej prawu własności przez konstytucję. Analiza treści obydwu klauzul określających przesłanki ograniczania praw (w tym prawa własności) wskazuje, że w przypadku prawa własności to właśnie art. 31 ust. 3 powinien spełniać rolę podstawową, natomiast art. 64 ust. 3 traktować należy wyłącznie jako konstytucyjne potwierdzenie dopuszczalności wprowadzania ograniczeń tego prawa. Nie oznacza to więc, że art. 64 ust. 3 jest *lex specialis* w stosunku do art. 31 ust. 3 ustawy ustaw. W doktrynie przyjmuje się, że szczegółowa regulacja ograniczeń, zawarta w przepisach o poszczególnych wolnościach i prawach, nie wyłącza zastosowania także przesłanek z art. 31 ust. 3, w tym przynajmniej zakresie, w jakim treści normatywne nie pokrywają się³².

Art. 64 ust. 3 Konstytucji stanowi, że "własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności". Wskazany przepis pełni - zdaniem Trybunału Konstytucyjnego - podwójną rolę. Po pierwsze - stanowi jednoznaczną i wyraźną konstytucyjną podstawę dla wprowadzania ograniczeń prawa własności. Po drugie - zawarte w nim przesłanki dopuszczalności ograniczenia własności z pewnością stanowią - formalne jak i materialne - kryterium dla kontroli dokonanych przez prawodawcę ograniczeń, nie będąc jednakże wszystkimi konstytucyjnymi obwarowaniami zawężającymi w tym zakresie jego swobodę. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, dla sprecyzowania kryteriów umożliwiających kontrolę zgodności

³¹ „Zakres unormowania art. 31 ust. 3 ma charakter uniwersalny bo dotyczy on wszystkich konstytucyjnych wolności i praw”. L. Garlicki, *Art. 31 Konstytucji RP...*, s. 15.

³² L. Garlicki, *Przesłanki ograniczenia konstytucyjnych praw i wolności (na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego)*, /w:/ „Państwo i Prawo 2001/10, s. 5 i n.

unormowań zawartych w ustawie z konstytucyjną zasadą ochrony prawa własności podstawowe znaczenie ma art. 31 ust. 3 Konstytucji RP i wypływająca z niego zasada proporcjonalności, składająca się z trzech elementów: niezbędności, przydatności i proporcjonalności *sensu stricto*³³.

Szukając jeszcze punktów wspólnych między oboma przepisami wspomnieć trzeba o istocie danej wolności bądź prawa. Z tego względu, że zarówno jeden jaki i drugi przepis odwołuje się do pojęcia "istoty prawa". Koncepcja "istoty" praw i wolności opiera się na założeniu, że każde z nich zawiera w sobie pewien rdzeń, bez którego w ogóle nie mogłyby istnieć³⁴. "Istota" prawa lub wolności wyznacza zatem bezwzględną granicę dopuszczalnej ingerencji. Interpretacja zakazu naruszenia "istoty" ograniczanego prawa lub wolności nie powinna przy tym sprowadzać się jedynie do strony negatywnej, akcentującej potrzebę odpowiedniego miarkowania dokonywanych ograniczeń. Należy w nim widzieć także stronę pozytywną, związaną z dążeniem do wskazania (określenia) pewnego nienaruszalnego rdzenia danego prawa lub wolności³⁵. Ów "rdzeń" musi pozostawać wolny od ingerencji prawodawcy nawet wtedy, gdy działa on w celu ochrony wartości wskazanych w art. 31 ust. 3 konstytucji lub w innym przepisie konstytucyjnym. A zatem żadne względy - nawet konstytucyjne - nie mogą uzasadniać naruszenia istoty prawa lub wolności, których ochronę gwarantuje konstytucja.

W przypadku praw majątkowych objętych zakresem art. 64 konstytucji, naruszenie istoty prawa następuje w sytuacji, gdy wprowadzane ograniczenia dotyczą podstawowych uprawnień składających się na treść danego prawa i uniemożliwiają realizowanie przez to prawo funkcji, jaką ma ono spełniać w porządku prawnym opartym na założeniach art. 20 konstytucji³⁶. Mając na uwadze stan faktyczny skargi – powiązany z działalnością gospodarczą – należy podkreślić, w nawiązaniu również do art. 20 Konstytucji RP, że osiągnięcie dochodów jest podstawowym celem działalności gospodarczej, która jest prowadzona z wykorzystaniem różnych składników majątku. Własność jako element ustroju gospodarczego państwa winna z założenia przynosić korzyści. Przepisy chroniące własność zawierają pośrednio w swojej treści także zasadę ochrony podstaw materialnego bytu obywateli. Są to istotne gwarancje

³³ Orzeczenia TK z 26 kwietnia 1995 r., K 11/94, OTK i z 26 stycznia 1993 r., U 10/92.

³⁴ Wyrok TK z 12 stycznia 2000 r., P 11/98.

³⁵ Wyrok TK z 12 stycznia 1999 r., P 2/98.

³⁶ Wyroki TK z 12.01.1999, P2/98; z 25.05.1999, SK 9/98; z 12.01.2000 P 11/98; z 10.10.2000, P 8/99, z 30.10.2001, K 33/00

umożliwiający każdemu człowiekowi i jego rodzinie zachowanie niezależności materialnej także wobec państwa³⁷.

Zarzut niekonstytucyjności dotyczy art. 127 ust. 3 zd. 1 PrUpad, na podstawie którego sąd upadłościowy wydał deklaratoryjny wyrok, w którym uznał za bezskuteczną względem skarżącego czynność polegającą na spłacie przez pożyczkobiorcę pożyczkodawcy-skarżącemu kwoty 110 000 zł (słownie: sto dziesięć tysięcy). Zdaniem skarżącego przepis ten narusza art. 64 ust. 1 Konstytucji stanowiący, że każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia w związku z art. 64 ust. 3, który brzmi: własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności w związku z art. 31 ust. 3 stanowiącym, że ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Zarzut polega na niezgodnym z zasadą proporcjonalności, a przez to Konstytucją RP, wydłużeniu przez prawodawcę mocą ustawy z dnia 15 maja 2015 r. prawo restrukturyzacyjne³⁸ okresu działania bezskuteczności względnej z mocy ustawy w stosunku do czynności prawnych polegających na zabezpieczeniu lub zapłacie długu niewymagalnego przez upadłego z dwóch do sześciu miesięcy liczonych wstecz od dnia złożenia przez niego wniosku o ogłoszenie upadłości³⁹.

Zgodnie z orzecznictwem TK nie został przywołany jako wzorzec konstytucyjny art. 21. TK podkreślił w wyroku z 25 lutego 1999 r.,⁴⁰ że zasady ustrojowe mogą być wzorcem konstytucyjnym w zakresie dotyczącym badania konstytucyjności kwestionowanych

³⁷ L. Wiśniewski, *Państwo a jednostka w projekcie konstytucji RP*, /w:/ „Projekt Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w świetle badań nauki prawa konstytucyjnego”, (red.) K. Działocha i A. Pułło, Gdańsk 1998, s. 85.

³⁸ Dz. U. z 2015 r., poz. 978.

³⁹ Ocena konstytucyjności ograniczenia prawa własności w szczególności z punktu widzenia zasady proporcjonalności z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP została przesądzona w wyroku TK z 12 stycznia 2000 r. P 11/98. *Konstytucja III RP w tezach orzeczniczych Trybunału Konstytucyjnego i wybranych sądów*, (red.) M. Zubik, 2 wydanie, Warszawa 2011, s. 366.

⁴⁰ K 23/98

przepisów prawa, o ile konstytucja nie zawiera norm bardziej szczegółowych⁴¹. W tym przypadku mamy art. 64 Konstytucji⁴².

3. *uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie.*

Przechodząc do argumentacji należy zauważyć, że przedmiotem sporu jest przepis prawny w postaci pierwszego zdania art. 127 ust. 3 PrUpad. Norma ta stanowi, że bezskuteczne są również zabezpieczenie i zapłata długu niewymagalnego dokonane przez upadłego w ciągu sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Zdaniem skarżącego wydłużenie okresu skutkującego bezskutecznością zabezpieczenia lub zapłatą niewymagalnego długu przez upadłego z dwóch do sześciu miesięcy, które nastąpiło na podstawie ustawy z dnia 15 maja 2015 r. prawo restrukturyzacyjne⁴³ jest niekonstytucyjne, ponieważ nie spełnia wymogów proporcjonalności ograniczenia konstytucyjnego prawa oraz standardów poprawnej legislacji, przez co zostało dokonane z naruszeniem art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w zw. z art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji RP.

„Dopuszczalność ograniczania praw majątkowych, również innych niż własność i prawo dziedziczenia, należy postrzegać przede wszystkim w perspektywie ochrony praw nabytych, stabilności systemu prawa i innych składników zasady bezpieczeństwa prawnego, wynikającej z art. 2 konstytucji”⁴⁴. Z samego art. 2 Konstytucji RP, niekiedy określanego mianem prężródła wielu konstytucyjnych zasad, wynika obowiązek przyzwoitej legislacji. Konieczność należytej staranności przy tworzeniu przepisów jest wręcz oczywista. Składa się na nią skomplikowany proces, w trakcie którego projektodawca powinien zbadać i następnie przedstawić stan stosunków społecznych w dziedzinie wymagającej interwencji organów państwa, wskazać pożądane kierunki zmian prawa, a także określić przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, organizacyjne, prawne oraz finansowe każdego z rozwiązań.

⁴¹ Podobnie J. Oniszczyk, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, Kraków 2000, s. 431.

⁴² I. Grądzka, *Konstytucyjny zakres pojęcia prawa własności*, /w:/ „Konstytucyjne prawo własności – sposoby naruszenia i środki ochrony. Constitutional right to property – methods of violation and means of protection”, (red.) B. Stępień-Załużka, Warszawa 2021, Legalis.

⁴³ Dz. U. z 2015 r., poz. 978.

⁴⁴ L. Garlicki, *Art. 64 Konstytucji RP...*, s. 22.

Prawodawca powinien określić cele, jakie chce osiągnąć tworząc nowe prawo⁴⁵. Spełnienie tych warunków winno wystąpić tym bardziej, jeśli ustawodawca decyduje się na zastosowanie środków, które działają *ex lege* i automatycznie pozbawiają uprawnionego jego konstytucyjnie chronionego prawa podmiotowego⁴⁶. W niniejszej sprawie tak się jednak nie stało.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, że na gruncie pierwotnego brzmienia przepisów ustawy okres skutkujący uznaniem czynności za bezskuteczne wynosił 2 miesiące liczone wstecz od dnia złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości⁴⁷. Ustawodawca wprowadzając ten przepis dążył do zabezpieczenia interesów wierzycieli przez utrudnienie rozdysponowania majątkiem przez upadłego przed oficjalnym złożeniem wniosku o restrukturyzację bądź ogłoszenie upadłości⁴⁸. Przepis ten nie uległ żadnym zmianom przez 13 lat.

Dopiero wejście w życie ustawy prawo restrukturyzacyjne, które nastąpiło 1 stycznia 2016 r. zmieniło obowiązujący dotychczas stan prawny i wydłużyło ramy czasowe skutkujące bezskutecznością *ex lege* czynności przyszłego upadłego z 2 do 6 miesięcy. Ustawodawca nowelizując ten przepis nie odniósł się w żadnej mierze do tego czy dotychczas obowiązujące rozwiązanie było mało skuteczne. Nie przedstawił żadnych danych, które przemawiałyby za tak drastycznym rozszerzeniem sankcji⁴⁹. Trzykrotnemu wydłużeniu uległ czas obowiązywania sankcji bezskuteczności względnej. Prawodawca we fragmencie uzasadnienia dotyczącym bezskuteczności czynności prawnych nie wspomniał słowem o dokonywanej zmianie:

Dowód: uzasadnienie do rządowego projektu ustawy – prawo restrukturyzacyjne, druk nr 2824, Sejm VII kadencji, s. 73-74 .

Skarżone postępowanie ustawodawcy jest naganne, niekonstytucyjne, ale ukazuje również lekceważący stosunek do ugruntowanego orzecznictwa Trybunału w sprawach odnoszących się do ograniczeń prawa własności. Prawodawca w żaden sposób nie odniósł się do istoty konstytucyjnego prawa własności trzykrotnie wydłużając okres obowiązywania

⁴⁵ Postanowienie TK z 24 lutego 2003 r., K 28/02. *Konstytucja III RP w tezach orzeczniczych Trybunału Konstytucyjnego i wybranych sądów*, (red.) M. Zubik, *op. cit.*, s. 37.

⁴⁶ „W kwestii dopuszczalności takich lub podobnych ingerencji, czyli "granic ograniczeń" wolności majątkowej, zastosowanie ma ogólna zasada proporcjonalności, a oprócz niej takie standardy konstytucyjne jak zasada równości, zasada ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, wymóg wyraźnych podstaw ustawowych, legalność i rzetelność procedur ingerencji, prawo zainteresowanego do sądu itd." M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, Warszawa 2016, Legalis.

⁴⁷ Art. 127 ust. 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. prawo upadłościowe i naprawcze – Dz. U. nr 60, poz. 535.

⁴⁸ Uzasadnienie do projektu ustawy – prawo upadłościowe i naprawcze, druk sejmowy nr 809, Sejm IV kadencji, s. 20.

⁴⁹ Brak danych statystycznych, które miałyby przemawiać za wydłużeniem wielu terminów w nowej ustawie został wytknięty na etapie opiniowania projektu przez Związek Województw Rzeczypospolitej Polskiej. Pismo nr ZW/0714/275/14 z dnia 24 listopada 2014 r.

bezskuteczności *ex lege*, tym samym można przyjąć, że nawet tej problematyki nie rozważał. Świadczy to o nim jeszcze gorzej. Należy przypomnieć w tym miejscu, że określenie "istoty" prawa własności musi nawiązywać do podstawowych składników tego prawa, tak jak ukształtowały się one w historii jego rozwoju. Obejmują one w szczególności możliwość korzystania z przedmiotu własności oraz pobierania pożytków. Możliwości te mogą być poddawane różnego rodzaju ograniczeniom przez ustawodawcę, a ograniczenia te są dopuszczalne, jeżeli czynią zadość wymaganiom określonym w art. 31 ust. 3 konstytucji⁵⁰. Jeżeli jednak zakres ograniczeń prawa własności przybierze taki rozmiar, że niweczą podstawowe składniki prawa własności, wydrąży je z rzeczywistej treści i przekształci w pozór tego prawa, to naruszona zostanie podstawowa treść ("istota") prawa własności, a to jest konstytucyjnie niedopuszczalne⁵¹. Ocena każdego konkretnego unormowania ingerującego w prawo własności musi być przy tym dokonywana na tle wszystkich ograniczeń już istniejących. Dla ustalenia, czy zachowana została "istota" prawa własności konieczna jest bowiem analiza sumy ustanowionych prawem ograniczeń.

Mając na uwadze powyższe ustawodawca zmieniając art. 127 ust. 3 zd. 1 PrUpad powinien był dążyć do zrównoważenia sprzecznych interesów wierzycieli upadłego i beneficjenta czynności prawnej z tego przepisu. Gdyby ustawodawca zwykły rzeczywiście podjął się trudu oceny istniejących wówczas rozwiązań i dążył do osiągnięcia stanu możliwie najpełniejszej realizacji powyższych wartości, to byłby świadomy również zagrożeń, które dla konstytucyjnej ochrony prawa własności spowoduje odejście od już osiągniętego poziomu aproksymacji⁵². Jednak nie uczynił tego. Postąpił zaś całkowicie arbitralnie, okazując swój lekceważący stosunek do art. 64 i art. 20 Konstytucji RP, nie starając się ustalić standardu normatywnego dla rozstrzyganej konkretnej kwestii konstytucyjnej. Nie ulega wątpliwości, iż spełnienie powyższych postulatów wymaga bliższej analizy w każdym konkretnym przypadku ograniczania prawa lub wolności, w szczególności przez skonfrontowanie wartości i dóbr chronionych daną regulacją z tymi, które w jej efekcie podlegają ograniczeniu, jak również przez ocenę metody realizacji ograniczenia.

Pominięcie całkowitym milczeniem materii skutkującej nie ograniczeniem, lecz całkowitą eliminacją prawa własności⁵³ niektórych podmiotów nie spełnia wymagań

⁵⁰ Wyroki TK z 12 stycznia 1999 r., P 2/98, 11 maja 2010 r., SK 50/08, 6 kwietnia 2004 r., SK 56/03 i 10 stycznia 2012 r., SK 25/09.

⁵¹ Postanowienie TK z 20 września 2011 r., SK 9/09.

⁵² L. Garlicki, *Art. 6 Konstytucji RP ...*, s. 15.

⁵³ Niezgodność z art. 64 Konstytucji zasadniczo wchodzi w grę, gdy podmiot jest zobligowany, zwykle przez obowiązujące przepisy, do uszczuplenia swego majątku albo, na skutek określonych regulacji, ogranicza mu się możliwości rozporządzania lub uzyskiwania korzyści. Wyrok TK z dnia 5 października 2005 r., SK 39/05.

prawidłowej legislacji. Nie jest również do pogodzenia z konstytucyjnymi przesłankami ograniczeń wolności i praw wyrażonych w ustawie zasadniczej. Opisywane postępowanie ustawodawcy jest wysoce szkodliwe i jest nie do pogodzenia z zasadą zaufania do państwa i stanowionego prawa. Mając na uwadze wagę dokonywanej zmiany na racjonalnym ustawodawcy spoczywa obowiązek uzasadnienia swojego legislacyjnego ruchu. Tym bardziej, że wydłużenie tego czasu ma się nijak do rzeczywistości obrotu gospodarczego. Bez wątpienia uzasadnienie proponowanych zmian nie jest wystarczające z perspektywy Konstytucji, która gwarantuje ochronę prawa własności i praw majątkowych – art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP a wszelkie ograniczenia powinny być nie tylko przyjęte w formie ustawy, ale również niezbędne i skuteczne, proporcjonalnie ważąc sprzeczne interesy – wierzycieli upadłego i kontrahentów upadłego, których czynności prawne uznane są z mocy prawa za bezskuteczne. Tym warunkom ustawodawca nie sprostął, a to z tego względu, że skarżona regulacja nie spełnia wymagań proporcjonalności ingerencji, ponieważ nie zdaje tzw. testu konstytucyjności, składającego się z trzech pytań: 1) czy wprowadzona regulacja ustawodawcza jest w stanie doprowadzić do zamierzonych przez nią skutków; 2) czy regulacja ta jest niezbędna dla ochrony interesu publicznego, z którym jest powiązana; 3) czy efekty wprowadzonej regulacji pozostają w proporcji do ciężarów nakładanych przez nią na obywatela⁵⁴.

Innymi słowy z powiązania art. 64 ust. 3 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP wypływa obowiązek przyjmowania danej regulacji tylko wówczas, gdy jest to niezbędne dla ochrony interesu publicznego, z którym jest powiązana, po drugie - kształtowanie danej regulacji w sposób zapewniający osiągnięcie zamierzonych skutków i po trzecie - zachowanie proporcji między efektami wprowadzonej regulacji a ciężarami lub niedogodnościami wynikającymi z niej dla obywateli. Zasada ta nakazuje wybierać spośród możliwych środki skuteczne, a zarazem najmniej uciążliwe dla podmiotów, wobec których mają być zastosowane, lub dolegliwe w stopniu nie większym niż jest to niezbędne dla osiągnięcia założonego celu⁵⁵.

Po pierwsze, należy zwrócić uwagę na pojęcie stanu niewypłacalności, który powoduje powstanie obowiązku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Ustawodawca definiuje go w ten sposób, że dłużnik jest niewypłacalny, jeżeli utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych – art. 11 ust. 1 PrUpad. Jednocześnie wprowadzono domniemanie niewypłacalności, które ma ułatwić adresatom tej ustawy zdiagnozowanie tego stanu. W tym celu prawodawca posłużył się z jednej strony czasem jako czynnikiem wskazującym na utratę płynności finansowej jak i nadmiernością zadłużenia. Są to dwie

⁵⁴ L. Garlicki, *Art. 31 Konstytucji RP...*, s. 29.

⁵⁵ Wyrok TK z 26 IV 1995 r., K 11/94.

odrębne okoliczności, które aktualizują obowiązek zgłoszenia wniosku o upadłość, ale tylko w przypadku jednostek organizacyjnych⁵⁶. Należy zwrócić uwagę, że w przypadku osób prawnych, a z takimi mamy do czynienia na gruncie analizowanej sprawy⁵⁷, obowiązek ogłoszenia upadłości może się zmaterializować dopiero po upływie 24 miesięcy – art. 11 ust. 2 PrUpad. Innymi słowy podmiot będący osobą prawną może przez 2 lata znajdować się w stanie nadmiernego zadłużenia i nie wywołuje to żadnych negatywnych skutków dla niego ani dla zarządu. W tym czasie może zawierać umowy i prowadzić normalną działalność gospodarczą, mimo stanu zagrażającego upadłością, którego koniec końców ryzyko poniesie kontrahent takiego podmiotu, jeśli ten zdecyduje się na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości w ciągu 6 miesięcy od dokonania jednej z dwóch czynności określonych w art. 127 ust. 3 zd. 1 PrUpad.

Akceptowanie przez ustawodawcę w ramach tego samego aktu prawnego dwóch sprzecznych wartości jest nie do pogodzenia z dogmatem racjonalnego ustawodawcy. Zresztą trudno bronić stanowiska o racjonalności, gdy z jednej strony ustawodawca pisze, że długotrwałe utrzymywanie się stanu, w którym suma zobowiązań przewyższa łączną wartość zbywczą majątku dłużnika nie jest korzystne. Z drugiej zaś nie uzasadnia, dlaczego okres dwudziestu czterech miesięcy uznaje za adekwatny okres oczekiwania, po którego upływie możliwe będzie wszczęcie postępowania upadłościowego. Tak samo nie tłumaczy, dlaczego wydłuża okres bezskuteczności *ex lege* z 2 do 6 miesięcy. Nie budzi zatem wątpliwości, że przyjęta regulacja jest całkowicie jednostronna i przerzuca spory ciężar znoszenia upadłości na kontrahentów upadłego, którzy mieli to nieszczęście, że dokonali jednej z sankcjonowanych przez art. 127 ust. 3 PrUpad czynności przed upływem 6 miesięcy od złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Wynika to wprost z obowiązujących przepisów, które umożliwiają przedsiębiorcom funkcjonowanie w sytuacji, w której zobowiązania przewyższają majątek, przez co najmniej dwa lata, bez konieczności podejmowania jakichkolwiek działań naprawczych. Natomiast utrzymywanie stanu, w którym pasywa dłużnika przewyższają jego aktywa przez tak długi czas powoduje zmniejszenie majątku, z którego wierzyciele będą mogli uzyskać zaspokojenie swoich wierzytelności. Ustawodawca zamiast wprowadzić obowiązek przeciwdziałania takiemu stanowi na jak najwcześniejszym etapie przerzuca obowiązek znoszenia egzekucji przeciwko upadłemu na rzecz jego partnerów biznesowych.

⁵⁶ Gdy mowa o osobach fizycznych to u nich stan niewypłacalności pojawia się wtedy, gdy dłużnik utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, jeżeli opóźnienie w wykonaniu zobowiązań pieniężnych przekracza trzy miesiące – art. 11 ust. 1a PrUpad.

⁵⁷ Upadły jak i skarżący są spółkami z ograniczoną odpowiedzialnością.

Obowiązujące rozwiązanie narusza w sposób nieproporcjonalny prawo do ochrony własności i praw majątkowych. Zasada proporcjonalności – wynikająca z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP – daje wyraz przekonaniu, że ograniczenie praw jednostki musi być ekwiwalentne wobec celu, któremu służy dana regulacja, musi to być ograniczenie racjonalne⁵⁸. Natomiast obowiązujące rozwiązanie takim nie jest. Po pierwsze, trzeba zwrócić uwagę, że nie istnieją instrumenty prawne pozwalające kontrahentom ocenić płynność finansową swoich partnerów biznesowych. Wszystkie rejestry przedsiębiorców – CEIDG w przypadku osób fizycznych czy KRS w przypadku jednostek organizacyjnych – zawierają wpisy o przeprowadzonych już postępowaniach upadłościowych. Monitor Sądowy i Gospodarczy zawiera co prawda dane o wszczętych postępowaniach upadłościowych, ale w żaden sposób nie czyni to przedłużenia okresu bezskuteczności czynności prawnych mniej niekonstytucyjnym, bo istotną wg normy prawnej chwilą jest dzień złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Chwila ta nie jest nigdzie ujawniana. Ustawodawca nie rozważył nawet możliwości analogicznego rozwiązania, jakie obowiązuje w księgach wieczystych, gdzie fakt złożenia wniosku jest ujawniany w księdze wieczystej jako wzmianka – art. 8 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece⁵⁹. Wpis ten dokonywany jest niezwłocznie przez sąd wieczystoksięgowy a jego dokonanie wyłącza rękojmię publiczną ksiąg wieczystych, która nie zakazuje dokonywania rozporządzeń, ale strony ponoszą ryzyko ewentualnej bezskuteczności dokonanej czynności⁶⁰. Gdyby takie rozwiązanie przyjąć na gruncie komentowanego przepisu, to wówczas trudno byłoby obronić stanowisko beneficjenta takiej czynności, że wchodząc w interakcje gospodarcze z przyszłym upadłym nie wiedział o jego złym stanie majątkowym. Rejestry przedsiębiorców funkcjonują, więc nic praktycznie ustawodawcy nie powstrzymuje przed przyjęciem takiego rozwiązania, które faktycznie zapewni wyższy poziom bezpieczeństwa obrotowi gospodarczemu z jednoczesną realizacją konstytucyjnego nakazu ochrony prawa własności.

Po drugie, nie można się zgodzić, że przewidziana przez ustawodawcę możliwość obrony przez kontrahenta przed bezskutecznością *ex lege* sanuje dokonane naruszenie. Wbrew poczuciu elementarnej sprawiedliwości art. 127 ust. 3 zd. 2 PrUpad. nakłada na pokrzywdzonego bezskutecznością ustawową obowiązek udowodnienia, że jako wierzyciel nie wiedział o istnieniu podstaw do ogłoszenia upadłości w chwili dokonania jednej z tych

⁵⁸ L. Garlicki, *Art. 31 Konstytucji RP...*, s. 28.

⁵⁹ Dz. U. nr 19, poz. 147 z późn. zm.

⁶⁰ E. Gniewek, J. Pisuliński, *Komentarz do ustawy księgi wieczyste i hipoteka*, wydanie 4, Warszawa 2021, Legalis. Por. również wyrok TK z dnia 21 lipca 2004 r., SK 57/03 jak i B. Banaszak, P. Mysiak, *Konstytucyjne aspekty ksiąg wieczystych*, /w:/ „Monitor Prawniczy” 2014/23, s. 1238.

czynności. Tylko w tym przypadku zachodzi przesłanka wyłączająca działanie sankcji bezskuteczności względnej i czynność jest skuteczna. W praktyce jest to dowód niespotykany do przeprowadzenia, bo orzecznictwo rygorystycznie do niego podchodzi, uznając, że sama wiedza o trudnościach finansowych nie jest równoznaczna z wiedzą o podstawach do ogłoszenia upadłości. Na dodatek podnosi się, że oczywiście stan wiedzy osoby, która otrzymała zabezpieczenie lub niewymagalny dług nie może być porównywalny ze stanem wiedzy sądu upadłościowego, to nawet ta okoliczność nie podważa zasadności surowego stanowiska judykatury⁶¹.

Po drugie, nie ulega wątpliwości, że przyjęcie regulacji pozwalającej na spłacenie w najwyższym stopniu wierzycieli upadłego dłużnika jest zgodne z porządkiem publicznym, który definiowany jest w orzecznictwie jako taki stan faktyczny wewnątrz państwa, który umożliwia normalne współżycie jednostek w organizacji państwowej⁶². Jednak zgodność celu regulacji z wartościami konstytucyjnymi to dopiero początek oceny konstytucyjności danej regulacji a nie jej koniec. Przedłużenie przez ustawodawcę okresu bezskuteczności *ex lege* określonych czynności prawnych i to niezależnie od ich wartości⁶³ czy relacji zachodzących między podmiotami je dokonującymi⁶⁴ stanowi przekroczenie konstytucyjnych granic przydatności, konieczności i niezbędności ograniczeń

Poza tym utrzymywanie takiego stanu prawnego godzi w bezpieczeństwo obrotu i wolność działalności gospodarczej, będącej jednym z elementów składowych społecznej

⁶¹ M. Gutowski, *op. cit.*, Legalis.

⁶² Wyrok TK z 12 I 2000, P 11/99.

⁶³ *Vide*: art. 127 ust. 1 i 2 PrUpad: 1. Bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do ugody sądowej, uznania powództwa i zrzeczenia się roszczenia.

⁶⁴ *Vide*: art. 128 PrUpad: 1. Sędzia-komisarz z urzędu albo na wniosek syndyka uzna za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości odpłatną czynność prawną dokonaną przez upadłego w terminie sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości z małżonkiem, krewnym lub powinowatym w linii prostej, krewnym lub powinowatym w linii bocznej do drugiego stopnia włącznie, z osobą pozostającą z upadłym w faktycznym związku, prowadzącą z nim wspólnie gospodarstwo domowe albo z przysposobionym lub przysposabiającym, chyba że druga strona czynności wykaże, że nie doszło do pokrzywdzenia wierzycieli. Na postanowienie sędziogo-komisarza przysługuje zażalenie.

1a. Do czynności upadłego, dokonanych ze spółką, w której upadły jest członkiem zarządu, jedynym współnikiem lub akcjonariuszem, oraz ze spółkami, w których osoby wymienione w ust. 1 są członkami zarządu lub jedynymi współnikami lub akcjonariuszami, przepis ust. 1 stosuje się.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do czynności upadłego, będącego spółką lub osobą prawną, dokonanej z jej współnikami, ich reprezentantami lub ich małżonkami, jak również ze spółkami powiązanymi, ich współnikami, reprezentantami lub małżonkami tych osób.

3. Do czynności upadłego będącego spółką, których dokonał z inną spółką, jeżeli jedna z nich była spółką dominującą, a także jeżeli ta sama spółka jest spółką dominującą w stosunku do upadłego i drugiej strony czynności, przepis ust. 1 stosuje się.

gospodarki rynkowej z art. 20 Konstytucji RP. „Koncepcja społecznej gospodarki rynkowej stworzona przez szkołę ordo liberalizmu powstała jako reakcja na zagrożenia, jakie nieregulowane funkcjonowanie mechanizmów rynkowych niesło dla harmonijnego rozwoju gospodarczego i zachowania pokoju społecznego. Jej podstawową treścią jest dopuszczenie porządkującej ingerencji państwa w funkcjonowanie gospodarki rynkowej, które pozwoli na zapewnienie sprawiedliwości społecznej, ochrony zdrowego systemu społecznego i wspierania warstw społecznie słabszych”⁶⁵. Natomiast „podstawową treścią polskiego unormowania konstytucyjnego jest twierdzenie, że porządek gospodarczy musi się opierać na istnieniu wolnego rynku, a dopiero na tle tego stwierdzenia – wskazanie, że ma to być rynek uporządkowany”⁶⁶. Wolny rynek sam w sobie zapewnia najstabilniejszy rozwój stosunków gospodarczych między poszczególnymi podmiotami. Zadania państwa w tym zakresie polegają na zapewnieniu odpowiednich i stabilnych ram prawnych pozwalających na jego urzeczywistnienie. Te jasne i niekwestionowane spostrzeżenia powodują jednakże wzrost wątpliwości co do konstytucyjności znowelizowanego art. 127 ust. 3 zd. 1 PrUpad, ponieważ wynikająca z konstytucji zasada proporcjonalności nakazuje zwrócić uwagę na konieczność dokonanej ingerencji. Zwłaszcza przez pryzmat zasad wypływających z art. 2 Konstytucji RP, krępujących swobodę ustawodawczą. Z tego względu, że w procesie ustanawiania norm reglamentujących określone prawo lub wolność prawodawca winien uwzględnić konsekwencje przyjętych standardów demokracji zarówno w płaszczyźnie materialnej jak i proceduralnej.

Biorąc to pod uwagę nie da się uciec od pytania w jaki sposób polski prawodawca chce zagwarantować bezpieczeństwo obrotu gospodarczego skoro zgodnie z prawem mogą w nim brać udział podmioty, u których dysproporcja między własnym majątkiem a długami ma charakter chroniczny? Z tych względów art. 127 ust. 3 zd. 1 PrUpad nie może się ostać jako przepis zgodny z art. 64 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, ponieważ ustawodawca dokonując w 2015 r. zmiany przepisów wybrał środek prawny bardziej uciążliwy od dotychczas przyjętego, jednocześnie nie dokonując oceny skuteczności dotychczasowego rozwiązania. Postąpił w sposób całkowicie arbitralny powstrzymując się od odpowiedzi na obowiązkowe pytanie czy ten sam cel możliwy jest do osiągnięcia przy zastosowaniu innego środka, nakładającego mniejsze ograniczenia na prawa i wolności jednostki. Mimo tego zaniechania nie powstrzymało to ustawodawcy przed wyborem środka bardziej uciążliwego, naruszając

⁶⁵ Ł. Łukaszuk, *Państwo a gospodarka w RFN*, Poznań 1973, s. 97. Podobnie TK w wyroku z 24.01.2001 r., K 17/00.

⁶⁶ L. Garlicki, *Art. 64 Konstytucji RP...*, s.6.

przez to konstytucję⁶⁷. W kontekście zasady konstytucyjnej o konieczności urzeczywistnienia sprawiedliwości społecznej⁶⁸ można się w tym miejscu zastanowić czy obowiązujące rozwiązanie odpowiada zasadzie równowagi obciążeń i korzyści lub proporcjonalnego rozłożenia obciążeń⁶⁹.

Strona skarżąca powstrzymała się od kumulatywnego przywołania w podstawie skargi konstytucyjnej art. 21 ust. 1 Konstytucji RP z uwagi na jednolite w tym zakresie stanowisko samego Trybunału Konstytucyjnego, który w kilku sprawach podkreślił, że „(...) zakaz wydawania przepisów prowadzących do naruszenia istoty prawa własności jest wyrażony w art. 64 ust. 3 konstytucji. Dlatego Trybunał Konstytucyjny rozpatrzył sprawę w pierwszym rzędzie z punktu widzenia tego przepisu. Powołany przez sąd rejonowy art. 21 ust. 1 konstytucji zalicza ochronę własności do podstawowych zasad ustroju RP, nie wnosząc nowych elementów w stosunku do regulacji wynikającej z art. 64 ust. 3 konstytucji. Stwierdzenie naruszenia art. 64 ust. 3 jest równoznaczne ze stwierdzeniem naruszenia także art. 21 ust. 1 konstytucji”⁷⁰.

4. przedstawienie stanu faktycznego;

Skarga konstytucyjna związana jest z postępowaniem toczącym się po ogłoszeniu upadłości przez T sp. z o. o. z siedzibą w W u (). Spółka ta złożyła wniosek o ogłoszenie upadłości lutego 2019 r., a trzy miesiące później, to jest maja 2019 r. Sąd Rejonowy

ogłosił upadłość spółki (sygn. akt). W trakcie prowadzonego postępowania upadłościowego ustalono, że upadła spółka zawarła lipca 2014 r. umowę pożyczki z T sp. z o. o. spółka komandytowo-akcyjna, na podstawie której pożyczycyła od T sp. z o. o. spółka komandytowo-akcyjna⁷¹ kwotę zł (słownie:). Spłata pożyczki miała nastąpić jednorazowo lub w ratach w okresie lat, tj. do czerwca 2019 r. Jednakże umowa pożyczki została rozwiązana szybciej, bo już maja 2018 r. na mocy porozumienia między pożyczkodawcą T sp. z

⁶⁷ Por. wyroki TK z 26 IV 1999, K 33/98; 11 V 1999, K 13/98; 25 V 1999, SK 9/98; 7 II 2001, K 27/00.

⁶⁸ „Art. 20 i 22 ujmowane łącznie, pełnią dwojaką funkcję: z jednej strony wyrażają jedną zasad ustroju gospodarczego RP, a z drugiej stanowią podstawę do konstruowania prawa podmiotowego przysługującego jednostce L. Garlicki, *Art. 64 Konstytucji RP...*, s. 8.

⁶⁹ Orzeczenia TK z 26 października 1993 r., U 15/92 oraz 12 października 1993 r., K 4/93.

⁷⁰ Wyroki TK z 10 X 2000 r., P 8/99 i 12 I 1999 r., P 2/98.

⁷¹ W międzyczasie podmiot ten zmienił nazwę na H sp. z o. o. spółka komandytowa.

o. o. spółka komandytowo-akcyjna (H sp. z o. o. spółka komandytowo-akcyjna) a pożyczkobiorcą T sp. z o. o. Natomiast zapłata brakującej kwoty w wysokości zł (słownie:) nastąpiła sierpnia 2018 r. tytułem spłaty umowy pożyczki zawartej w dniu lipca 2014 r.

Spłatę tej pożyczki zakwestionował syndyk masy upadłości T sp. z o. o., który we wniosku z lipca 2019 r. domagał się uznania tej czynności za bezskuteczną w oparciu o art. 127 ust. 3 w zw. z art. 134 ust. 1a PrUpad argumentując, że nastąpiła spłata długu niewymagalnego w okresie ochronnym wynoszącym 6 miesięcy przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości przez T sp. z o. o. Ponadto domagał się wskazania podmiotu zobowiązanego do zwrotu pożyczki. Sędzia-komisarz podzielił pogląd syndyka i postanowieniem z dnia lutego 2020 r., sygn. akt stwierdził, na podstawie art. 127 ust. 3 PrUpad bezskuteczność w stosunku do masy upadłości T sp. z o. o. z siedzibą we W zapłaty przez upadłego w dniu sierpnia 2018 r. kwoty w wysokości zł (słownie:) na rzecz uczestnika H sp. z o. o. spółki komandytowo-akcyjnej z siedzibą we W na poczet spłaty zadłużenia z tytułu umowy pożyczki zawartej w dniu lipca 2014 r.

To postanowienia zaskarżył marca 2020 r. pożyczkodawca H sp. z o. o. spółka komandytowo-akcyjna. Uczestnik podniósł szereg zarzutów przeciwko postanowieniu sędziego-komisarza z czego część odnosiła się do art. 127 ust. 3 PrUpad. Pożyczkodawca, z daleko posuniętej ostrożności procesowej, argumentował dwutorowo przeciwko uznaniu z jednej strony, że nastąpiła spłata przedwczesnego długu a z drugiej, że pożyczkodawca nie posiadał wiedzy o istnieniu po stronie pożyczkobiorcy podstaw do ogłoszenia upadłości w chwili dokonywania spłaty. Dodatkowo H sp. z o. o. spółka komandytowo-akcyjna podniosła zarzut naruszenia art. 64 ust. 1 Konstytucji RP przez naruszenie prawa własności uczestnika, które polegało na podważeniu prawa uczestnika do odzyskania środków finansowych stanowiących jego własność przez to, że prymat w odzyskaniu wierzytelności przyznany został innym wierzycielom kosztem uczestnika.

Sąd Rejonowy w W , działający jako instancja odwoławcza od orzeczeń sędziego-komisarza oddalił zażalenie uczestnika postępowania, a więc H sp. z o. o. spółka komandytowo-akcyjna postanowieniem z dnia czerwca 2020 r., sygn. akt , . Na to postanowienie zgodnie z przepisami PrUpad nie przysługiwał żaden zwyczajny albo nadzwyczajny środek zaskarżenia, więc wyczerpuje ono pojęcie ostatecznego orzeczenia z art. 79 ust. 1 Konstytucji RP.

Natomiast to prawomocne postanowienie stało się podstawą do wydania tytułu wykonawczego zgodnie z art. 134 ust. 1a PrUpad. przeciwko H sp. z o. o. spółka komandytowo-akcyjna. Dokonał tego Sąd Rejonowy w W postanowieniem z dnia sierpnia 2020 r., sygn. akt . Postanowienie to zostało zaskarżone i w dniu grudnia 2020 r. Sąd oddalił zażalenie. Prowadzona przeciwko temu podmiotowi egzekucja okazała się nieskuteczna, dlatego Sąd Rejonowy

, w dniu kwietnia 2021 r. wydał tytuł wykonawczy przeciwko skarżącemu, to jest H sp. z o. o., jako komplementariuszowi ponoszącemu odpowiedzialność bez ograniczeń za zobowiązania H sp. z o. o. spółka komandytowo-akcyjna. Uczynił to na podstawie art. 22 § 2 w zw. z art. 103 w zw. z art. 126 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. kodeks spółek handlowych.

Z uwagi na fakt, że podstawą wydania tytułu wykonawczego przeciwko Skarżącemu było uprzednie uprawomocnienie się postanowienia Sądu Rejonowego

z dnia czerwca 2020 r., sygn. akt

Skarżący nie mógł podjąć skutecznej obrony w oparciu o art. 127 ust. 3 PrUpad we własnym imieniu.

5. *udokumentowanie daty doręczenia wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 77 ust. 1 Konstytucji RP.*

Postanowienie Sądu Rejonowego w W ,

, z kwietnia 2021 r. zostało doręczone stronie skarżącej w dniu maja 2021 r. Elektroniczne potwierdzenie odbioru przesyłki wraz z datą znajduje się w aktach sądowych sprawy. Jego odpis dołączony jest do skargi.

Dowód: *Dowód doręczenia z portalu Poczty Polskiej*

Wskazane postanowienie ma charakter tytułu wykonawczego⁷² i jest skierowane bezpośrednio do skarżącego, będącego komplementariuszem podmiotu (H sp. z o. o. spółka komandytowo-akcyjna), który skarżył postanowienie sędziego – komisarza z dnia lutego 2020 r. wydane przez Sąd Rejonowy w W , sygn. akt.

⁷² P. Zimmerman, *op. cit.*

. Dopiero w momencie otrzymania tytułu wykonawczego z kwietnia 2021, co nastąpiło 19 maja 2021 r. r. skarżący dowiedział się o obowiązku zwrotu do masy upadłości kwoty w wysokości zł (słownie:). Natomiast podstawę do wydania tego orzeczenia stanowiło prawomocne postanowienie sądu II instancji, to jest Sądu Rejonowego we W z czerwca 2020 r., sygn. akt , . To drugie orzeczenie było związane z zastosowaniem instytucji bezskuteczności czynności prawnej upadłego uregulowanej w art. 127 ust. 3 PrUpad. To orzeczenie jest prawomocne, ponieważ zapadło w wyniku postępowania odwoławczego, w którym stroną postępowania była H sp. z o. o. spółka komandytowo-akcyjna. Z tym orzeczeniem związane jest naruszenie konstytucyjnych praw podmiotu skarżącego, który dowiedział się o obowiązku zwrotu dopiero po otrzymaniu tytułu wykonawczego, a więc 19 maja 2021 r. i od tej daty należy liczyć termin na wniesienie skargi konstytucyjnej dla H sp. z o. o., będącą jedynym komplementariuszem H sp. z o. o. spółka komandytowo-akcyjna związanej z zastosowaniem niekonstytucyjnego – zdaniem skarżącej – art. 127 ust. 3 PrUpad.

6. *informację, czy od wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 77 ust. 1, został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia.*

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, że PrUpad samodzielnie reguluje postępowanie sądowe prowadzone przed właściwym sądem rejonowym – sądem upadłościowym. Świadczą o tym liczne w PrUpad odesłania do odpowiedniego stosowania kpc – art. 35, art. 37 czy art. 220 ust. 2 lub art. 229. Zgodnie zaś z utrwalonymi poglądami takie sformułowania oznaczają, że „odpowiednie stosowanie przepisów kpc oznacza bezwzględne stosowanie przepisów ustawy – Prawo upadłościowe w tych wszystkich sprawach, które uregulowano w tej ustawie. Stosowanie kpc możliwe jest tylko w tych wypadkach, których nie uregulowano w ustawie i tylko z zachowaniem jej zasad”⁷³.

W tym też w tej ustawie uregulowana jest kwestia dotycząca środków i sposobów zaskarżenia orzeczeń wydawanych przez sądy I instancji a sędzia-komisarz ma uprawnienia i obowiązki sądu i jego przewodniczącego – art. 154 PrUpad.

⁷³Ibidem.

Dla udzielenia odpowiedzi czy w skarżonej sprawie w ogóle istnieje możliwość wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia kluczowe znaczenie ma art. 222 oraz 223 PrUpad. Pierwszy przepis reguluje możliwość zaskarżania orzeczeń wydawanych przez sąd upadłościowy i sędziego-komisarza po ogłoszeniu upadłości zwyczajnym środkiem odwoławczym⁷⁴. W postępowaniu upadłościowym rolę tę pełni wyłącznie zażalenie⁷⁵. „Gdy mowa jest o art. 222 warto również wspomnieć, że zgodnie z tym przepisem zażalenia na postanowienia sędziego-komisarza rozpoznaje sąd upadłościowy jako sąd II instancji. Jeżeli sąd rozpoznaje zażalenie na postanowienie sędziego-komisarza, w skład sądu nie może wchodzić sędzia-komisarz (art. 150 ust. 3). Rozpoznawanie zażaleń na postanowienia sędziego-komisarza przez sąd upadłościowy, w którym orzeka sędzia-komisarz nie jest wskazane z uwagi na zbieżność linii orzeczniczej danego wydziału”⁷⁶. Natomiast art. 223 PrUpad stanowi, że od postanowień sądu drugiej instancji skarga kasacyjna nie przysługuje, chyba że ustawa przewiduje inaczej. W niniejszej sprawie nie zachodzi żaden z przypadków, który umożliwiłby wywiedzenie skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego⁷⁷. Dla jasności wyводу należy wyłącznie dodać, że w postępowaniu upadłościowym skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie przysługuje (art. 223 ust. 2 PrUpad.) jak również o wznowienie postępowania (art. 229 PrUpad.).

Na marginesie należy zwrócić uwagę na zapatrywania Sądu Najwyższego na możliwość składania skarg kasacyjnych w tym szczególnym rodzaju postępowania. Otóż istniejące ograniczenia w tym zakresie SN tłumaczył "względami bezpieczeństwa obrotu prawnego, które wymagają, aby orzeczenia w postępowaniu upadłościowym zapadały i uprawomocniały się możliwie jak najszybciej"⁷⁸. Utarta linia orzecznicza stanowi, że o kasacyjności spraw upadłościowych rozstrzyga wyłącznie i samodzielnie PrUpad⁷⁹.

⁷⁴ Należy pamiętać, że procedurę odwoławczą dla orzeczeń wydawanych przez ogłoszeniem upadłości reguluje art. 33 PrUpad.

⁷⁵ A. Hrycaj /w:/ „System Prawa Handlowego”, tom 6, wyd. 2, Warszawa 2020, s. 1050.

⁷⁶ D. Zienkiewicz, *Zażalenie w postępowaniu upadłościowym (uwagi de lege ferenda)*, /w:/ „Monitor Prawniczy” 2006/9, s. 503.

⁷⁷ Ustawa wprowadza dopuszczalność skargi kasacyjnej jedynie od postanowień sądu drugiej instancji dotyczących: ustalenia i zmiany planu spłaty wierzycieli, warunkowego umorzenia zobowiązań oraz umorzenia zobowiązań bez ustalania planu spłaty wierzycieli (art. 370b, 370d PrUpad); albo ustalenia, zmiany lub uchylecia planu spłaty wierzycieli albo umorzenia zobowiązań lub warunkowego umorzenia zobowiązań upadłego będącego osobą fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej bez ustalania planu spłaty wierzycieli (art. 491¹⁷ ust. 1, art. 491¹⁹ ust. 1 i 2 PrUpad). Por. A. Hrycaj /w:/ „System Prawa Handlowego”, tom 6, wyd. 2, Warszawa 2020, s. 1051.

⁷⁸ Postanowienie SN z 5.5.2000 r., I CZ 55/00.

⁷⁹ Postanowienia SN z: 19.3.1998 r., III CZP 68/97; z 7.1.1997 r., I CKN 13/96; z 19.4.2001 r., IV CZ 130/00; z 12.5.2000 r., V CZ 38/00.

Na zakończenie tego fragmentu Skarżący pragnie zauważyć, że w fachowej literaturze nie ma sporu, że „obecnie skargę kasacyjną wnosi się zatem od orzeczeń prawomocnych, co zrównuje skargę kasacyjną z innymi nadzwyczajnymi środkami zaskarżenia (jak skarga o wznowienie postępowania, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia), a tym samym wniesienie skargi kasacyjnej w postępowaniu cywilnym nie jest konieczne dla wyczerpania drogi prawnej w rozumieniu art. 46 ust. 1 TKU⁸⁰. Doktryna, bazując na orzecznictwie TK, stoi na stanowisku, że wyczerpanie drogi prawnej oznacza skorzystanie ze zwykłych środków odwoławczych. Innymi słowy skorzystanie z nadzwyczajnego środka prawnego np. skargi kasacyjnej nie jest *conditio sine qua non*, aby złożyć skargę kasacyjną⁸¹.

Kończąc zaś i wyłącznie z ostrożności procesowej skarżący będący osobą prawną wskazuje, że obecnie nie ma wątpliwości, że skarga konstytucyjna przysługuje wszystkim trzem podmiotom prawa: osobom fizycznym, osobom prawnym prawa prywatnego oraz osobom prawnym prawa publicznego⁸². W przypadku osób prawnych prawa prywatnego, a takim podmiotem jest skarżąca skarga konstytucyjna przysługuje jako remedium na naruszenie konstytucyjnych wolności lub praw, z których skarżąca korzysta⁸³, a więc art. 64 Konstytucji RP.

Stron skarżąca oświadcza, że nie wniosła żadnego nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

*Humanum est errare, sed diabolicum perseverare*⁸⁴.

⁸⁰ L. Bosek, M. Wild, *Kontrola konstytucyjności prawa. Komentarz praktyczny dla sędziów i pełnomocników procesowych. Wzory pism procesowych*, Warszawa 2014, Legalis.

⁸¹ A. Preisner, *Przesłanki ostateczności orzeczenia sądu lub organu administracyjnego*, /w:/ „Skarga konstytucyjna”, J. Trzciniński (red.), Warszawa 2000, Legalis. Podobnie L. Bagińska, *Skarga konstytucyjna*, Warszawa 2010, Legalis..

⁸² Trybunał Konstytucyjny od lat przyjmuje szerokie rozumienie kręgu podmiotów uprawnionych do skargi konstytucyjnej – postanowienie TK z 6 kwietnia 1998 r., TS 9/98, czy postanowienie z 12 grudnia 2001 r., Ts 113/01.

⁸³ A. Biłgorajski, *Skarga konstytucyjna*, /w:/ „Edukacja Prawnicza” 2012/4, Legalis. Tak też J. Oniszczyk, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego na początku XXI w.*, Kraków 2004, s. 127.

⁸⁴ Co prawda błądzenie jest rzeczą ludzką, lecz trwanie w błędzie diabelską.

Załączniki:

1. Pełnomocnictwo szczególne.
2. Aktualny odpis z Krajowego Rejestru Sądowego.
3. Postanowienie Sądu Rejonowego w W (nadające klauzulę wykonalności na skarżącego) z dnia kwietnia 2021 r.
4. Dowód doręczenia z portalu Poczty Polskiej,
5. Postanowienie Sędziego Komisarza Sądu Rejonowego w W z lutego 2020 r.
6. Postanowienie (na skutek zażalenia) Sądu Rejonowego w W z czerwca 2020 r.
7. Postanowienie Sędziego Komisarza Sądu Rejonowego w W z sierpnia 2020 r.
8. Postanowienie (na skutek zażalenia) Sądu Rejonowego w W z grudnia 2020 r.
9. Odpisy Skargi Konstytucyjnej w 5 egzemplarzach wraz z załącznikami.